

Magok határok nélkül

Kárpáti Béla¹, Partos Kálmán², Szénási Miklós³, Borovics Attila²

2024 májusában török erdészeti delegáció érkezett Magyarországra a török-magyar államközi együttműködés részeként. A delegáció szakmai programját a Mecsekerdő Zrt. biztosította annak érdekében, hogy a klímaváltozás erdőkre gyakorolt hatásairól és a lehetséges gyakorlati megoldásokról megossza a tapasztalatait a két fél.

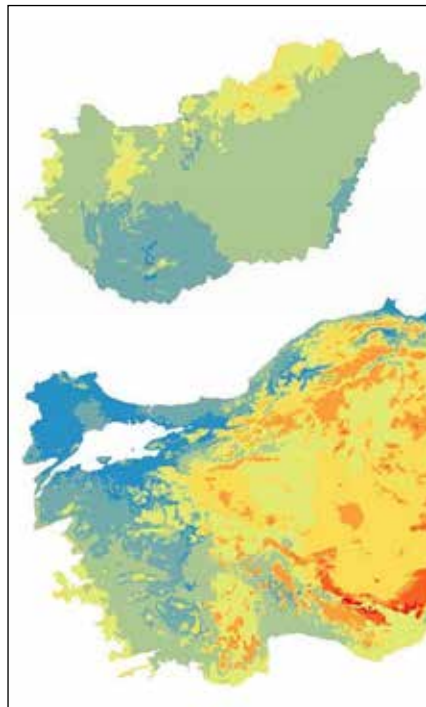

Ennek során világossá vált, hogy a törökországi kocsánytalan tölgyesek, cse-resek és akár a magyar tölgyesek szolgáltatta szaporítóanyag megoldást kínálhat a hazai erdők alkalmazkodóképességének növelése szempontjából.

Ezen túl az is közismert, hogy a Kárpát-medencében az elmúlt években nagyon alacsony volt a felhasználható tölgymakk termés mennyisége. A piacon általános volt a makkhiány.

Az Erdészeti és Energetikai Szaporítóanyag Terméktanács (EESZT) adatbázisa alapján a 2019-es éveket követően a tölgymakkok ára a kezdeti 400–500 Ft/kg árról felugrott az 1200–1500 Ft/kg-os ársávba.

Az alacsony tölgymakk termés mennyiségének alapvető okai elsősorban a klimatikus tényezők: a késői fagyok, a nyári hónapok csapadékmentes periódusai, illetve a kialakuló nyári légköri aszályos időszakok. De a termőképességet a tölgy-csipkéspoloska terjedése is jelentősen befolyásolhatja. Az aszályllyal küzdő fák a csipkéspoloska kártételéből eredően, a fotoszintetizációs képességük csökkenése miatt, még érés előtt ledobták makk-kezdeményeiket.

Törökországban 22,3 millió hektár az erdőterület nagysága

1. ábra Magyar tölgy (*Quercus frainetto*) hasonlósági térkép – 2041–2070, RCP4.5, hasonlóság: kék-magas, vörös-alacsony

ÁBRA: BOROVICS ATTILA (SOE ERTI)

A fenti problémakör megoldása érdekében olyan helyszínekről behozott szaporítóanyag felhasználását szükségessé előmozdítani, amelyek jelenlegi klímája ahhoz hasonló, mint ami a jövőben várható hazánkban.

Ebből a szempontból Törökország Bulgáriával határos európai területei érdemelnek kiemelt figyelmet a Soproni Egyetem Erdészeti Tudományos In-

tézet bioklimatikus elemzése szerint (1. ábra).

Az innen származó szaporítóanyag-tól azt várják a szakemberek, hogy ellenállóbb lesz a klímaváltozás okozta melegedéssel és az aszályos időszakokkal szemben. Aktív emberi segítségre van tehát szükség!

¹ EESZT,

² Mecsekerdő Zrt.

³ SoE ERTI

2. ábra A Török Erdészeti Főigazgatóság Isztambuli Központjában a klímaváltozás okozta kihívások és az arra adható válaszok kérdéseiről egyeztettek a szakemberek

Az őshonos fajokon belüli óriási genetikai változatosságot, vagyis az elterjedési területen belüli megoldásokat eddig alig aknáztuk ki! Meg kell tehát határozni a faj elterjedési területén belüli szárazságtűrő populációkat, és ezek szaporítóanyagát kell tudatosan felhasználni.

Ha a klímaforatókönyvek szerint ez nem elég, akkor új őshonos fajok elegyítését célszerű elvégezni. Ha ez sem elég, csak akkor jöhetnek a nem őshonos megoldások! Ebben az esetben azonban különösen körültekintően kell eljárni, hiszen a szárazságtűrő és a télállóság mellett tekintettel kell lenni a fafaj inváziós képességére is. *(Egy probléma kezelésével ne okozzunk egy másik típusú problémát!)*

A jelenlegi származási régiók jogi lehatárolásai nem tükrözik sem a régió jelenleg fennálló éghajlati viszonyait, sem azok jövőben várható változásait. Számos faállomány produkciója, életképessége csökken, és a sebezhetőség nőni fog az éghajlatváltozással, ha kizárólag a helyi származásokat favorizáljuk.

A támogatott szaporítóanyag-mozgás hozzájárul az erdők alkalmazkodó-

képességének, rezilienciájának növeléséhez. A jövőbeli rendszereknek túl kell lépniük a nemzeti és EU-s határokon, és figyelembe kell venniük az éghajlatváltozás következményeit.

Az EU északi tagállamainak van lehetősége az unión belüli délről származó szaporítóanyagok átszállítására. Németország, Lengyelország esetében Szlovákia, Magyarország ideális származási körzet.

Hazánk elhelyezkedése miatt azonban egyedül a horvát tölgyesek biztosíthatnak EU-n belüli makkforrást, de a tölgy-csipkésposzka hatásai miatt az elmúlt években ott is jelentősen csökkent a terméshozam, így az eladási szándék is. Ebből eredően a hazai gazdálkodóknak EU-n kívüli szaporítóanyag-forrásokat kell találniuk, és ebből a régióból kell kialakítaniuk új hosszú távú partneri kapcsolatokat.

Ezt a cél szolgálta az EESZT, a Mecsekerdő Zrt. és a SOE ERTI képviselői által Törökországban tett szakmai út. A látogatás célja a bioklimatikus elemző munka által lehatárolt helyszínek felkeresése volt, annak érdekében, hogy az onnan származó szaporítóanyag beho-

zatala szakmai, kereskedelmi és adminisztratív oldalról egyaránt elő legyen készítve (2. ábra).

Mivel Törökország nem EU-tagállam, a szaporítóanyagok behozatala nem egyszerű, hiszen az EU-s átszállítási dokumentációk nem elégségesek az importhoz. Az OECD előírások azonban lehetővé teszik az ilyen import-export kapcsolatokat. Az együttműködés eredményeként várhatóan elindul tölgy maktételek első behozatala, majd a Mecsekerdő Zrt. közreműködésével első hazai tesztelése. A projekt gördülékeny bonyolításában az abban résztvevő szakmai szervezeteken kívül kiemelt szerepe volt az Agrárminisztérium Erdőkért és Földügyekért Felelős Államtitkárságának, illetve a Török Erdészeti Főigazgatóság főigazgató-helyettesének, *Ibrahim Yüzernek*.

Reméljük, hogy az ehhez hasonló gyakorlati lépések és országok közötti szakmai együttműködések segíteni tudják a hazai erdészeti szaporítóanyag-ágazat felkészülését a klímaváltozás várható hatásaira.

Nyitókép: **Cécile Bégar**/AFD

Fotó: **EESZT**

3. ábra Egy magyar tölgy elegyes állományban tett látogatás során megszületett a megegyezés a maktételek gyűjtésének és importjának részleteiről

